

Insolvensrättsliga frågor, m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet sju motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 2003 på insolvensrättens område. Motionsyrkandena avser frågor om skuldsanering, preskription, dröjsmålsränta, förmånsrätt, lönegaranti och herrelösa fastigheter. Därutöver behandlas två motionsyrkanden om skydd av skeppsvrak.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisning till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida samt pågående arbete.

I betänkandet finns tre reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden.....	4
Skuldsanering.....	4
Preskription.....	6
Dröjsmålsränta.....	7
Förmånsrätt.....	8
Lönegaranti.....	10
Herrelösa fastigheter.....	11
Skeppsvrak.....	13
Reservationer.....	15
1. Preskription, punkt 2 (m, fp, kd).....	15
2. Dröjsmålsränta, punkt 3 (v).....	16
3. Skeppsvrak, punkt 7 (v).....	16
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	18
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003.....	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Skuldsanering**

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:L253 och 2003/04:L330.

2. **Preskription**

Riksdagen avslår motion 2003/04:L267.

Reservation 1 (m, fp, kd)

3. **Dröjsmålsränta**

Riksdagen avslår motion 2003/04:L252.

Reservation 2 (v)

4. **Förmånsrätt**

Riksdagen avslår motion 2003/04:L345.

5. **Lönegaranti**

Riksdagen avslår motion 2003/04:L301.

6. **Herrelösa fastigheter**

Riksdagen avslår motion 2003/04:L285.

7. **Skeppsvrak**

Riksdagen avslår motion 2003/04:Kr328 yrkandena 2 och 3.

Reservation 3 (v)

Stockholm den 13 april 2004

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Jan Ertsborn (fp), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Anneli Särnblad Stoops (s), Henrik von Sydow (m), Niclas Lindberg (s), Johan Löfstrand (s) och Annika Qarlsson (c).

Utskottets överväganden

Skuldsanering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om utökade möjligheter för näringsidkare att kunna beviljas skuldsanering. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Vidare bör riksdagen avslå en motion om s.k. skuldfrysning för intagna på fängelser.

Bakgrund

Genom skuldsaneringslagen (1994:334) har det införts möjligheter för fysiska personer att under vissa förutsättningar helt eller delvis befrias från en övermäktig skuldbörda. Som allmänna villkor för skuldsanering gäller, enligt 4 § skuldsaneringslagen, att gäldenären är på obestånd och så skuldsatt att han eller hon inte kan antas ha förmåga att betala sina skulder inom överskådlig tid. Vidare krävs att det vid en allmän bedömning framstår som skäligt att bevilja gäldenären skuldsanering. Vid denna skälighetsbedömning skall särskilt beaktas skuldernas ålder, omständigheterna vid deras tillkomst, de ansträngningar gäldenären har gjort för att fullgöra sina förpliktelser och att själv nå en uppgörelse med borgenärerna samt hur gäldenären har medverkat under handläggningen av skuldsaneringsärendet.

Skuldsaneringsförfarandet innehåller tre steg. I det första steget, som i huvudsak lämnas utanför det lagreglerade området, skall gäldenären själv försöka träffa en uppgörelse med samtliga sina borgenärer. Gäldenären skall därvid kunna få råd och anvisningar av kommunen. Om detta inte lyckas, skall gäldenären hos kronofogdemyndigheten i ett andra steg kunna ansöka om frivillig skuldsanering. Med sådan frivillig skuldsanering avses att gäldenären tillsammans med kronofogdemyndigheten upprättar ett förslag till skuldsanering som godtas av samtliga borgenärer. Om någon borgenär motsätter sig förslaget, skall kronofogdemyndigheten överlämna ärendet till allmän domstol som i ett tredje steg kan besluta om tvingande skuldsanering.

I viss begränsad utsträckning är det möjligt att bevilja fysiska personer som är näringsidkare skuldsanering. Sedan den 1 september 1996 gäller beträffande näringsidkare, utöver villkoren i 4 § skuldsaneringslagen, att skuldsanering får beviljas endast om det finns särskilda skäl med hänsyn till näringsverksamhetens ringa omfattning och enkla beskaffenhet. De näringsidkare som avses är de som driver rörelse som fysiska personer i eget namn och därför inte har privatekonomi och rörelseekonomi åtskilda, dvs. den

grupp av näringsidkare vars verksamhet har en mycket blygsam omfattning och av praktiska och kostnadsmässiga skäl inte kan komma i fråga för företagsrekonstruktion (prop. 1995/96:5, bet. LU11, rskr. 279).

I november 2002 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppdrag att utvärdera och göra en översyn av skuldsaneringslagen (dir. 2002:139). Utvärderingen skall i första hand avse förfarandet i skuldsaneringsärenden. Med utgångspunkt i utvärderingen skall utredaren bedöma om det nuvarande systemet för skuldsanering är ändamålsenligt utifrån lagens syften eller om systemet bör ändras i grunden. Utredaren skall lämna förslag till åtgärder som förbättrar det nuvarande systemet eller lämna förslag till ett nytt system för skuldsanering, om utvärderingen skulle visa att det finns skäl för det. Utredaren skall också behandla andra frågor om skuldsanering än de som särskilt anges i direktiven, om det bedöms motiverat. Uppdraget skall redovisas senast den 30 juni 2004 (dir. 2003:131).

Motionerna

Anne-Marie Pålsson (m) anför i motion L253 att enskilda näringsidkare skall kunna befrias från överskuldssättning som uppstått till följd av näringsverksamhet utan att tvingas upphöra med verksamheten. Det är enligt motionären viktigt i ett dynamiskt näringsliv att synen på misslyckande ändras så att den som misslyckats kan ges möjlighet att starta på nytt och inte tyngas av överskuldssättning under oöverskådlig tid. I motionen begärs ett tillkännagivande om att skuldsaneringslagen även skall omfatta aktiva näringsidkare.

Motion L330 av Jan Emanuel Johansson (s) rör möjligheterna för intagna på fängelser att återvända till ett normalt liv efter ett avtjänat fängelsestraff. Enligt motionären bör de kunna få en avbetalningsplan alternativt en frysning av skulden under en tid och på det sättet ges möjlighet till en ordnad privatekonomi. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet härmed.

Utskottets ställningstagande

När utskottet våren 2003 behandlade ett motionsyrkande motsvarande det som nu framställs i motion L253 fann utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 2002/03:LU6 att det inte fanns skäl för riksdagen att frångå de ställningstaganden som gjordes våren 1996 i fråga om skuldsanering för näringsidkare. Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan och föreslår att riksdagen avslår motion L253.

Vad sedan gäller motion L330 vill utskottet peka på den möjlighet som finns att genom skuldsanering få en ordnad ekonomi, och att därvid i första hand försöka få till stånd en avbetalningsplan efter överenskommelse med borgenärerna. Att införa särskilda regler för personer som varit intagna på fängelser bör, enligt utskottets mening, inte komma i fråga. Med det anförda anser utskottet att riksdagen bör avslå motion L330.

Preskription

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om införande av regler om definitiv preskription. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete. Jämför reservation 1 (m, fp, kd).

Bakgrund

I 2 § preskriptionslagen (1981:130) anges att en fordran preskriberas tio år efter tillkomsten, om inte preskriptionen avbryts dessförinnan. För fordran mot en konsument är dock preskriptionstiden som huvudregel tre år. Bestämmelser om preskriptionsavbrott finns i 5 § preskriptionslagen. Preskription avbryts om gäldenären utlovar betalning, betalar ränta eller amortering eller erkänner fordringen på något annat sätt gentemot borgenären. Preskriptionsavbrott kan också ske genom att borgenären lämnar ett skriftligt krav eller en skriftlig erinran om fordringen till gäldenären eller vidtar rättsliga åtgärder gentemot denne. Ett preskriptionsavbrott får till följd att en ny preskriptionstid börjar löpa.

Bestämmelserna i preskriptionslagen gäller om inte något annat är särskilt föreskrivet. Det finns särskilda preskriptionsfrister i annan lagstiftning. Av 7 kap. 9 § föräldrabalken följer exempelvis att preskriptionstiden för ett fastställt underhållsbidrag som huvudregel är fem år. Ett annat exempel är skattefordringar som enligt 3 § lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m. normalt preskriberas fem år efter utgången av det kalenderår då fordringen förföll till betalning. Endast i vissa särskilt angivna situationer kan enligt 7 § nämnda lag preskriptionstiden för skattefordringar förlängas.

Motionen

Jan Ertsborn (fp) pekar i motion L267 på det förhållandet att en fordringsägare enkelt kan avbryta preskriptionen och att ett sådant avbrytande kan ske flera gånger, vilket får till följd att preskription i realiteten aldrig inträder. Även andra åtgärder leder lätt till preskriptionsavbrott. I motionen anfördes att ett alternativ till skuldsaneringsinstitutet, för att hjälpa människor ut ur skuldfällan, skulle vara ett system med definitiva preskriptionstider. Ett sådant system skulle ställa större krav på aktivitet från fordringsägarens sida och efter en bestämd tid, förslagsvis tio år, skulle definitiv preskription inträda. Motionären framhåller att ett införande av definitiva preskriptionstider innehåller en mängd frågeställningar och därför måste föregås av en noggrann utredning. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet härmed.

Pågående arbete

I juni 2003 överlämnade Konsumentverket, efter uppdrag av regeringen, promemorian Överskuldsättning – omfattning, orsaker och förslag till åtgärder (PM 2003:4). Uppdraget till Konsumentverket var att närmare analysera

orsakerna till uppkomsten av skuldfällor och att föreslå åtgärder för att begränsa problemen med överskuldsättning. I promemorian diskuteras olika orsaker till överskuldsättning och lämnas en rad olika förslag till åtgärder på området. Konsumentverket tar bl.a. upp frågan om tidsbegränsning av in-drivningsbara fordringar. I det sammanhanget kommer Konsumentverket in på frågan om definitiv, eller absolut, preskription. Verket menar att detta är en drastisk åtgärd, som dock sannolikt skulle påverka kreditgivningen och kreditprövningen samt framför allt göra borgenärerna mer benägna att på ett tidigare stadium nå överenskommelser med gäldenärerna när dessa har fått betalningsproblem. Det man vill uppnå med definitiv preskription skulle dock enligt Konsumentverket även kunna uppnås genom att införa en tidsgräns efter vilken staten inte längre bistår borgenärerna med att driva in sina fordringar. Verket hänvisar till att ett sådant system nyligen har införts i Finland. Enligt verket skulle ett sådant system innebära ett mindre ingrepp i borgenärernas rätt att behålla sin fordran ograverad, men skulle på samma sätt som definitiv preskription skapa incitament för – eller med andra ord utgöra ett påtryckningsmedel på – borgenärerna att tidigare komma fram till frivilliga överenskommelser med de skuldsatta.

Konsumentverkets promemoria har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör resultatet av det nu pågående beredningsarbetet med den nämnda promemorian avvaktas. Mot den bakgrunden anser utskottet att riksdagen bör avslå motion L267.

Dröjsmålsränta

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om ändrad beräkning av dröjsmålsränta. Utskottet hänvisar till riksdagens tidigare ställningstagande. Jämför reservation 2 (v).

Bakgrund

I räntelagen (1975:635) finns bestämmelser om dröjsmålsränta som gäller om inte något annat är avtalat, utfäst eller särskilt föreskrivet. Dröjsmålsränta enligt 6 § räntelagen beräknas enligt en räntefot som motsvarar den vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § samma lag med ett tillägg av åtta procentenheter. Av 9 § räntelagen följer att referensräntan fastställs för varje kalenderhalvår genom särskilt beslut av Riksbanken. För närvarande är referensräntan, enligt tillkännagivande (2004:1) av uppgift om Riksbankens referensränta, 3,0 procent och dröjsmålsräntan enligt 6 § räntelagen således 11,0 procent.

Bestämmelserna om referensränta infördes den 1 juli 2002 efter förslag i proposition 2001/02:132 Direktivet om sena betalningar. Lagändringarna innebar ett genomförande av direktivet (00/35/EG) om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner och medförde bl.a. att diskontot ersattes av en referensränta.

I propositionen gjorde regeringen bedömningen att den lagstadgade dröjsmålsräntan även fortsättningsvis skulle vara referensräntan med ett tillägg av åtta procentenheter. Regeringen pekade på att räntenivån för dröjsmålsräntan enligt direktivet skall vara summan av referensräntan och åtminstone sju procentenheter, såvida inte annat har avtalats. Det kunde enligt regeringens mening övervägas om tillägget borde minskas till de sju procent som direktivet föreskriver, särskilt i tider när ränteläget i övrigt är lågt. För att komma till rätta med problemet att tillägget uppfattas som alltför högt – eller lågt – beroende på vilken nivå referensräntan har skulle även tillägget behöva göras rörligt. Regeringen anförde att en sådan konstruktion inte är möjlig enligt direktivet, i varje fall inte fullt ut. Vidare anförde regeringen att ett tillägg på sju procent, i dåvarande läge, visserligen kunde tyckas vara tillräckligt som kompensation och påtryckningsmedel, men att detta inte var skäl nog att ändra en sedan länge använd nivå på tillägget. Utskottet tillstyrkte regeringens lagförslag och riksdagen följde utskottet (bet. 2001/02:LU30, rskr. 237).

Motionen

Per Rosengren m.fl. (v) anser i motion L252 att dröjsmålsräntan enligt 6 § räntelagen i dag är alltför hög. Motionärerna hänvisar till vad som i lagstiftningsärenden åren 1975 och 1984 har anförts om nivån på dröjsmålsräntan och att den ekonomiska utvecklingen har lett till att dröjsmålsräntan, bl.a. i förhållande till andra räntor, nu framstår som för hög. Motionärerna anser att riksdagen skall begära att regeringen lägger fram lagförslag som anpassar dröjsmålsräntan till en nivå som överensstämmer med de intentioner som gällt enligt förarbetena till tidigare lagstiftning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet, som konstaterar att dröjsmålsräntan enligt ovan nämnda EG-direktiv skall vara summan av referensräntan och minst sju procentenheter, vidhåller sitt ställningstagande från våren 2002. Riksdagen bör således avslå motion L252.

Förmånsrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion som gäller effekterna av ändrade bestämmelser om förmånsrätt. Utskottet hänvisar till aviserat utvärderingsarbete.

Bakgrund

Den ordning i vilken betalningsanspråk skall tillgodoses vid konkurs och utmätning regleras i förmånsrättslagen (1970:979) och i utsökningsbalken. Utgångspunkten är att alla fordringar har samma rätt. I förmånsrättslagen finns dock en uppräknning av de fordringar som har bättre rätt än andra, dvs. förmånsrätt, och vilken ordning som gäller mellan dessa s.k. prioriterade fordringar. I lagen görs skillnad mellan dels särskilda förmånsrätter som avser enbart viss egendom och som gäller både i konkurs och vid utmätning, dels allmänna förmånsrätter som avser all gäldenärens egendom och som gäller enbart i konkurs.

Vid sidan av konkurs finns enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion ett särskilt insolvensrättsligt förfarande inom vars ramar åtgärder kan vidtas för att rekonstruera sådana företag i kris som bedöms ha utsikter till en fortsatt lönsam verksamhet. En sådan rekonstruktion kan innefatta såväl åtgärder som förbättrar rörelsens resultat som en uppgörelse med borgenärerna.

Våren 2003 behandlade utskottet proposition 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler med förslag till ändringar i bl.a. förmånsrättslagen. Regeringen framhöll i propositionen att förslagen om nya förmånsrättsregler utgör en grundläggande del i ett långsiktigt och generellt arbete med en reformering av den civilrättsliga lagstiftning som påverkar kreditgivning och insolvenshantering. Utskottet tillstyrkte i huvudsak regeringens förslag, och riksdagen följde utskottet (bet. LU17, rskr. 222). Lagändringarna trädde, med vissa övergångsbestämmelser, i kraft den 1 januari 2004.

Motionen

Kenth Högström (s) pekar i motion L345 på de ändringar i förmånsrättslagen som trädde i kraft den 1 januari 2004. Motionären anser att de nya förmånsrättsreglerna för med sig nya riskmoment som ytterst kan drabba svensk företagsamhet. Det gäller särskilt på landsbygden där säkerhetsmassan alltid har betraktats som vanskeligare att värdera jämfört med vad som gäller i storstäderna. Motionären anser att statsmakterna måste höja sin beredskap inför vad som kan hända på det här området och begär ett tillkännagivande om att man bör vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga ett sannolikt kreditdränage på svensk landsbygd.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet erinra om att utskottet i ovan nämnda lagstiftningsärendet framhöll det angelägna i en grundlig utvärdering av reformens olika effekter. Utskottet underströk vikten av att den utvärdering som regeringen aviserat i propositionen kommer till stånd omgående. I det sammanhanget anförde utskottet att det är särskilt angeläget att effekterna för små och medelstora företag kontinuerligt blir föremål för särskild uppmärksamhet och att även effekterna i olika delar av landet, särskilt i glesbygdsområden, analyseras. Utskottet framhöll också det angelägna i att regeringen förberedde

ytterligare åtgärder för att underlätta mindre företags kapitalförsörjning om konsekvensanalyserna skulle visa att förändringen av företagshypoteket haft negativa effekter i detta avseende. Mot bakgrund av de utfästelser som gjorts i propositionen förutsatte utskottet att utvärderingsarbetet skulle komma till stånd och ha den av utskottet angivna inriktningen utan något formellt tillkännagivande från riksdagens sida.

Därutöver kan nämnas att justitieminister Thomas Bodström i ett frågesvar den 23 mars 2004 anförde bl.a. att reformen, som regeringen tidigare framhållit, skall bli föremål för en tidig utvärdering och att effekterna på företagens möjligheter till krediter skall utvärderas så snart som möjligt. Särskilt skall situationen för mindre företag och glesbygdsföretag då uppmärksammas (svar på fråga 2003/04:943).

Utskottet har inte heller nu någon annan uppfattning än motionären när det gäller vikten av att noga följa och utvärdera ändringarna i förmånsrättsreglerna. De uttalanden som utskottet gjorde våren 2003 är alltså gällande. Mot bakgrund av dessa uttalanden, och justitieministerns nyligen lämnade svar, är det enligt utskottets mening inte nu påkallat med något tillkännagivande från riksdagens sida. Utskottet förutsätter, liksom tidigare, att frågorna följs upp och utvärderas snarast möjligt.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion L345.

Lönegaranti

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om ändrade regler för betalning ur lönegarantin. Utskottet anser att det inte är påkallat med någon åtgärd från riksdagens sida.

Bakgrund

Lönegarantilagen (1992:497) syftar till att säkerställa att arbetstagare skall få betalning för sin lönefordran mot en arbetsgivare som försätts i konkurs. Sammanfattningsvis innebär lagen att staten garanterar prioriterade fordringar på lön och pension samt att staten övertar fordringarna – med motsvarande förmånsrätt – och inträder i konkursen som borgenär på respektive löntagares plats. Det finns således en koppling mellan lönegarantisystemet och förmånsrättslagen.

Av 7 § lönegarantilagen följer att betalning enligt garantin lämnas för sådan fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen. Enligt 12 § förmånsrättslagen gäller allmän förmånsrätt för en arbetstagares fordran på lön, eller annan ersättning på grund av anställningen, som belöper på tiden före konkursbeslutet och inom en månad därefter. Lönen får dock enligt huvudregeln inte ha intjänats tidigare än tre månader innan

konkursansökningen gjordes. Om en lönefordran som har intjänats tidigare än tre månader före konkursansökningen har varit föremål för tvist omfattas den under vissa förutsättningar också av förmånsrätt.

Motionen

Inger Jarl Beck (s) pekar i motion L301 på den tremånadersregel som gäller enligt 12 § förmånsrättslagen för ostridiga lönekrav. Regeln orsakar enligt motionären problem för anställda i små företag där arbetstagarna arbetar nära arbetsgivaren och därmed ofta hamnar i en beroendeställning till denne. Vid en konkurs kan arbetstagarna ha ostridiga lönefordringar för längre tid tillbaka än tre månader. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av att i det här avseendet se över skyddet för anställda i mindre företag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte berett att förorda en sådan utvidgning av lönegarantin som föreslås i motionen. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion L301.

Herrelösa fastigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om s.k. herrelösa fastigheter. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete.

Bakgrund

Under en konkurs omhändertas tillgångarna för borgenärens räkning av konkursboet. Till konkursboet räknas i princip all egendom som tillhörde gäldenären när konkursbeslutet meddelades eller som tillfaller gäldenären under konkursen och som är sådan att den kan utmätas. Konkursboets egendom skall säljas av förvaltaren så snart det lämpligen kan ske. Det förekommer att konkursförvaltaren avstår från att omhänderta och realisera viss egendom för att undvika kostnader knutna till egendomen i fall då dessa överstiger vad konkursboet kan tillgodogöra sig ur egendomen efter en försäljning. Vidare kan det vara så att offentligrättsliga förpliktelser är knutna till innehavet av egendomen som gör att förvaltaren väljer att avstå från denna. Egendomen kommer då inte att ingå i konkursboet utan förblir under gäldenärens rådighet, såvida den inte skall tillfalla panthavare. För detta tillvägagångssätt brukar man använda begreppet abandonering. Exempel på egendom som kan bli föremål för abandonering är sjunkna fartyg, nedskräpade lokaler, fastigheter med rivningsförelägganden, s.k. svartbyggen och fastigheter som kräver miljösanering.

Inom svensk konkursrätt finns inte någon allmän reglering av abandoneering. Enligt 3 kap. 9 § första stycket konkurslagen (1987:672) får emellertid, om det vid konkursutbrottet pågår en rättegång mellan gäldenären och någon annan om egendom som hör till konkursboet, boet överta gäldenärens talan. Skulle konkursboet avstå från ett övertagande har gäldenären rätt att fortsätta vara part i rättegången. Konkursboet skall då anses ha uppgivit den omtvistade egendomen till förmån för gäldenären, och egendomen anses inte tillhöra boet. Om konkursboet på detta sätt avstår från den omtvistade egendomen slipper boet ansvara för rättegångskostnaderna i processen.

En diskussion har förts om de rättsliga förutsättningarna för konkursboet att avstå egendom till konkursgäldenären, dvs. att abandonera egendomen (se bl.a. Håstad, Sakrätt avseende lös egendom, 6:e uppl., s. 427 f. och Insolvensrättsligt forum 22–23 januari 1997, s. 58, Iustus förlag). Därvid har särskilt uppmärksamats konsekvenserna vid abandonering då konkursgäldenären är en juridisk person och konkursen avslutats utan överskott. Ett aktiebolag, ett handelsbolag eller en ekonomisk förening, som är försatt i konkurs, är nämligen upplöst om konkursen avslutas utan överskott. Härigenom kommer den egendom som konkursboet avstått till förmån för gäldenären att sakna ägare. Detta kan vålla olägenheter, exempelvis om det är fråga om egendom som behöver underhållas eller som kan orsaka miljökador.

Motionen

Rigmor Stenmark (c) anför i motion L285 att det är helt otillfredsställande att det finns mark, såväl obebyggd som bebyggd, som ingen har ett ansvar för. Som exempel anges ett område i Söderfors, Tierps kommun, där problemet enligt motionären är akut, då området utgör en sanitär olägenhet. Motionären anför att det krävs lagändringar som innebär en långsiktig lösning på problemet med s.k. herrelös mark. Ett tillkännagivande begärs i enlighet härmed.

Pågående arbete

En arbetsgrupp inom Regeringskansliet har övervägt frågan om s.k. herrelösa fastigheter och överlämnat departementspromemorian (Ds 2003:64) Herrelösa fastigheter samt ansvar för konkurskostnader. I promemorian redogörs för anledningen till att fastigheter blir herrelösa och det allmännas ansvar för dessa fastigheter. De förslag som lämnas i promemorian har till syfte att dels tillhandahålla ett redskap för hantering av herrelösa fastigheter, dels motverka uppkomsten av dem.

Promemorian innehåller ett förslag om att god man skall kunna utses för upplösta juridiska personer i mål och ärenden om expropriation. Genom förslaget blir det möjligt att expropriera herrelösa fastigheter. Motsvarande ordning kommer att gälla för inlösen enligt plan- och bygglagen. Det innebär enligt vad som anges i promemorian att det öppnas en möjlighet att definitivt ta hand om fastigheter som blivit herrelösa. Vidare föreslås en regel som innebär att konkursförvaltare som gör utlägg av egna medel för att försöka

sälja fastigheter i sista hand skall få sina utlägg ersatta av staten. Förslaget avser att förhindra att konkurser avslutas utan att alla möjligheter att sälja fast egendom som ingår i konkursboet tagits till vara.

I promemorian diskuteras även frågor om förmånlig behandling i konkurs av fordringar för åtgärdande av miljöbelastade fastigheter och personligt ansvar för personer med inflytande över verksamhet som bedrivits på sådana fastigheter. Några förslag lämnas dock inte i de delarna. Promemorian är nu föremål för remissbehandling. Remisstiden går ut den 16 april 2004.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan således konstatera att det nu föreligger ett lagförslag om hantering av herrelösa fastigheter. Enligt utskottets mening finns inte skäl för riksdagen att föregripa den förestående beredningen av förslaget. Mot bakgrund av riksdagens tidigare ställningstaganden i frågan (se bl.a. bet. 2002/03:LU13) förutsätter utskottet att beredningsarbetet bedrivs skyndsamt och att regeringen återkommer till riksdagen med ett lagförslag snarast möjligt.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion L285.

Skeppsvrak

Utskottets förslag i korthet

Utskottet bör avslå motionsyrkanden om skydd av skeppsvrak. Enligt utskottets mening är det inte påkallat med någon åtgärd från riksdagens sida. Jämför reservation 3 (v).

Bakgrund

Lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. innehåller i 2 kap. bestämmelser om fasta fornlämningar och fornfynd samt bestämmelser om skydd, vård och undersökning av fornlämning och plats där fornfynd påträffats. Fasta fornlämningar är skyddade enligt lagen. Som fast fornlämning räknas bl.a. ett varaktigt övergivet skeppsvrak, om minst etthundra år kan antas ha gått sedan skeppet blev vrak.

I lagen (1984:983) om ensamrätt till bärgning anges att den som vill bärga sjunket gods som har övergetts av ägaren efter ansökan hos länsstyrelsen kan få ensamrätt till bärgning enligt lagen. Ensamrätten omfattar såväl sjunket fartyg som gods. Den innebär en rätt för bärgaren att utan intrång av andra under en viss tid och på närmare angiven plats bärga godset. Ensamrätt får ges bara till den som är lämplig med hänsyn till allmänna och enskilda intressen. I ett beslut om ensamrätt skall länsstyrelsen meddela sådana föreskrifter som krävs för att bärgningen inte skall medföra skada eller olägenhet för allmänna eller enskilda intressen. I förarbetena till lagen har i det sammanhanget angetts bl.a. att ensamrätt inte utan vidare bör medges den som avser att endast ta upp

enstaka föremål från t.ex. ett skeppsvrak. Med hänsyn till den risk som finns att dyrbara detaljer plockas upp medan vraket i övrigt blir kvar, kanske till hinder för sjöfarten, bör föreskrifter kunna ges även med avseende på omfattningen av bärgningen (prop. 1984/85:7 s. 27).

Enligt lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd skall den som bärgar ett övergivet fartyg, skeppsvrak, redskap eller gods som hör till ett fartyg anmäla fyndet hos en polismyndighet, tjänsteman vid kustbevakningen eller tulltjänsteman. Om bärgning har skett skall en kungörelse med föreläggande för ägaren att anmäla sig inom en viss tid utfärdas. Det bärgade fyndet lämnas ut till ägaren, om han eller hon ger sig till känna inom förelagd tid och styrker sin rätt. Om ägaren inte anmäler sig inom den angivna tiden tillfaller fyndet bärgaren.

Motionen

I motion Kr328 framhåller Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) vikten av att värna det kulturarv som finns i svenska vatten. Motionärerna anför att den s.k. vrakplundringens inriktning är mycket oroväckande ur kulturhistorisk synvinkel och att de vrak som är särskilt utsatta ofta är förlista för mindre än etthundra år sedan och därför saknar skydd enligt kulturminneslagen. Enligt motionärerna missbrukas också lagen om ensamrätt till bärgning, vilken därför bör ändras så att den inte gäller fartygsvrak (yrkande 2). För att förhindra plundring av övergivna vrak har andra kulturstater, enligt vad som anförs i motionen, lagstiftat att alla vrak som kan betraktas som övergivna eller ägarlösa tillhör staten. Motionärerna anser att sådan lagstiftning bör införas även i Sverige och begär att regeringen snarast lägger fram förslag om detta (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att kulturutskottet vid flera tillfällen har behandlat motioner om skydd för skeppsvrak med ett innehåll som ligger i linje med nu aktuella motionsyrkanden, senast i det av riksdagen godkända betänkande 2002/03:KrU2. I det sammanhanget har kulturutskottet, med anledning av den tidsgräns om etthundra år som finns för skydd enligt kulturminneslagen, uttalat bl.a. att det med ett bibehållande av tidsgränsen kan finnas en risk att en del av vårt kulturarv går förlorat. Kulturutskottet har emellertid funnit att Riksantikvarieämbetet såsom ansvarig myndighet för frågor om kulturarvet borde bedöma om hundraårsgränsen bör bibehållas eller om lagskyddet för skeppsvrak bör vidgas. Sådana diskussioner har enligt uppgift också inletts mellan Riksantikvarieämbetet och andra berörda instanser.

Enligt lagutskottets mening har det i motionen inte anförts något som nu påkallar någon åtgärd från riksdagens sida såvitt gäller bestämmelserna i lagen om ensamrätt till bärgning. Inte heller i övrigt finns skäl för utskottet att föreslå något initiativ från riksdagen med anledning av motionsyrkandena. Riksdagen bör därför avslå motion Kr328 yrkandena 2 och 3.

Reservationer

1. Preskription, punkt 2 (m, fp, kd)

av Inger René (m), Jan Ertsborn (fp), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp) och Henrik von Sydow (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om definitiv preskription. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:L267.

Ställningstagande

Vi anser att det är angeläget med en översyn av de allmänna preskriptionsreglerna och möjligheterna till preskriptionsavbrott. I det sammanhanget bör frågan om införande av definitiv preskription övervägas.

Enligt dagens regelverk kan en fordringsägare enkelt avbryta preskriptionen och på så sätt förlänga preskriptionstiden med ytterligare tio respektive tre år, om det är en konsumentfordran. Ett sådant avbrytande kan ske flera gånger, vilket kan få till följd att preskription i realiteten aldrig inträder. Kronofogdemyndigheten kan inte heller vägra verkställighet om inte gäldenären gör gällande att preskription har inträtt, och kunskapen om preskriptionsreglerna är bristfällig hos de flesta gäldenärer.

Skuldsaneringsinstitutet kan endast i begränsad utsträckning hjälpa människor ut ur skuldfällan. Ett system med definitiva preskriptionstider skulle vara ett bättre alternativ, som dessutom kommer att påverka kreditgivningen i positiv riktning. Det får också bedömas vara högst rimligt att människor någon gång blir befriade från ett betalningsansvar och på så sätt kan återkomma till en ekonomiskt tillfredsställande situation.

Ett införande av definitiva preskriptionstider innehåller en mängd frågeställningar och måste därför föregås av en noggrann utredning. Det får ankomma på regeringen att tillsätta en sådan utredning.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med bifall till motion L267, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Dröjsmålsränta, punkt 3 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om dröjsmålsränta. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:L252.

Ställningstagande

Enligt min uppfattning framstår det som uppenbart att dröjsmålsräntan enligt 6 § räntelagen i dag är alltför hög. Den nuvarande nivån på dröjsmålsräntan medför att det är klart lönsamt för en kreditgivare att en skuld löper med dröjsmålsränta. Detta är inte rimligt, och mot den bakgrunden anser jag att riksdagen skall begära att regeringen lägger fram lagförslag som anpassar dröjsmålsräntan till en sådan nivå att den överensstämmer med de intentioner som tidigare har gällt för nivån på dröjsmålsräntan.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med bifall till motion L252, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Skeppsvrak, punkt 7 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om lagstiftning om skeppsvrak. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Kr328 yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Jag delar motionärernas uppfattning om vikten av att värna det kulturarv som finns i svenska vatten. Den vrakplundring som nu äger rum är mycket oro-väckande ur kulturhistorisk synvinkel, och de vrak som är särskilt utsatta är ofta förlista för mindre än etthundra år sedan, vilket innebär att de saknar skydd enligt kulturminneslagen. Som motionärerna anför står också lagen om ensamrätt till bärgning i direkt motsats till möjligheterna att bevara och skydda ett vrak. I andra länder finns lagstiftning som innebär att alla vrak som kan betraktas som övergivna eller ägarlösa tillhör staten – detta för att förhindra plundring av dem. Ett införande av sådan lagstiftning i Sverige skulle ge möjligheter att från antikvarisk sida argumentera för det kulturhistoriska

värdet i vraken, trots att de förlist för mindre än etthundra år sedan. Skapar vi inte detta utökade skydd riskerar vi att förlora en betydelsefull del av vårt gemensamma kulturarv. Det får ankomma på regeringen att lägga fram erforderliga lagförslag i enlighet med det anförda.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med bifall till motion Kr328 yrkandena 2 och 3, som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:L252 av Per Rosengren m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag som anpassar dröjsmålsrättan till en sådan nivå att den överensstämmer med de intentioner som tidigare framförts i författningstexter.

2003/04:L253 av Anne-Marie Pålsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att skuldsaneringslagen skall utsträckas till att omfatta också aktiva näringsidkare.

2003/04:L267 av Jan Ertsborn (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av regler om definitiv preskription.

2003/04:L285 av Rigmor Stenmark (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om herrelös mark.

2003/04:L301 av Inger Jarl Beck (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att se över skyddet för anställda i sådana familjeföretag som när företaget går dåligt inte fullgör sina löneförpliktelser.

2003/04:L330 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skuldfrysning för intagna på fängelser.

2003/04:L345 av Kenth Högström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga ett sannolikt kreditdränage på svensk landsbygd då den nya förmånsrättslagen och Basel 2-reglerna börjar tillämpas.

2003/04:Kr328 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp):

2. Riksdagen beslutar om ändring i lagen om ensamrätt till bärgning så att den inte gäller fartygsvrak.

3. Riksdagen begär att regeringen snarast lägger fram förslag till lagstiftning om att alla vrak som kan betraktas som övergivna eller ägarlösa övergår i statens ägo.